

סב:

עין משפט
נר מצוה

איזהו נשך פרק חמישי בבא מציעא

מסורת הש"ס

יה א ב מ"י פיה מהל'
תלה ויה הל' טו
סמנ לאין קלו טש"ט י"ד
סי קספ ט"י ג:

(ב) וי"ל יהמנן (ג) קמנ
עכ"ל (ד) וז"ל קמנ:

הגהות הב"ח

(א) נ"י מניטט אין
מחזירין ומאי נידו רבית
מוקדמת ורבית: (ג) שם
היי דמי חמי שאני רוצה
למחזיר:

הגהות הגר"א

[א] נ"י אלא אמר רבא.
כ"ג נדרתם רבית וי"ף
כ"ג לטוב דמיתין עסקין
וכדמי ר"ל סי' ופי'
הרב"א דר"ל שוקף דמי
המטין ממלוה וכו"ל דוקא
אסור בלאו ל' יין או מדי'
אושפיט שטשה בחמילה
ודלא מר"י דאסור יין
בגלג"ה (ועמ"ש ר"י
כ"ד סי' קע"ה פ"ק י"ז):
[ב] רוב דיה ה"י חמיה
סי' כ"ג ע' לפ"ל מ"ו כ'
דיה י"ט סי' ט"ו ח' דיה
ה"י סי' א"ג ט"י:

לדבר רבית הוא כיון דזמינן שאין עושים פירות שהכרמים לוקין אין זו רבית קלילה: אינו נמי כי אפקי ליה. סביר דמותר זבני אמו הנך פירות לדיה ללקח דכל זמן שלא פרע לו מעותיו הכרם מבור לו עד זמן שפסקו ביניהם שיכול לפדותה. והוא הדין דמלי לאתניה נמי מאכני רבית דהמרה בפירות דמתניתין אלא הא שיניא נמי אית ליה לשנויי במורת זבני אמו לדיה: מאי אהא לאשמועינן. היי נגיהו דדעיתיה אין מוזיאין והוא רבית ודעיתו אין מחזירין: רבית מוקדמת ורבית מאוחרת. בשיבתי מתניתין (דף ע"ה:) קמני לה והא במורת רבית יהיב ליה ודעיתיה אס לא נתן אין מוזיאין שהרי לא פסק עמו: וכי אין לו יין מאי הוי. אחר שילא השער לין והוא חייב לו החטין או המעות הרי הוא כפוסק עמו עכשיו על היין: אין פוסקין על הפירות. יתן לו מעות ככור חטין ולומר לו תנהו לי לטוף זמן גדול ואפילו יש שנתין אותו עכשיו כד בחמילת הקליר אין זה שער כד שילא שער מפורסם וקובע בשוקי העיר בק: אע"פ שאין ליה. המוכר: יש ליה. לאיש אחר ויכול לקנותו בלאו דממס שקיבל: מניטטין כ"ג לחוב דמיתין עסקין. שלא נתן לו זה המוכר ללקח דמי החטין שחייב אלא בל עשות עליו דמי החטין חוב ולפסקו על החוב יין וכך אמר לו אני מקבל עלי חטין בלי דינר כמו שאתה יכול למוכרו והרי לך אלני בהן יין כשער של עכשיו דאי הוה ליה יין הוה קניו לו מעכשיו ואי איקרי כרשותיה איקרי. אכל אין לו והוא לא קיבל עכשיו מעות שוקל לומר יוכל הוא לקנותו דממס שקיבל נמלא שאים אלני אלא הגלוה בעלמא: דפניא. שיש הפרס בין נותן מעות לבא עליו בחובו: ואני אעלה לך. החטים כל שנים עשר חדש אף אם יתעלו דמיהן אקבל עלי העילוי ואחנא לך דממס הללו: דלא כאיסורו הכא לידו דמי. שאין זה דומה לנותן איסר בשעה שפוסק דאיכא למימר יקנה לו עכשיו בשוק נמעות שקיבל אפילו יש לו יין נמי. דהאי תנא בעומד על גורנו קאמר דיש לו חטין ואפילו הכי אסר: כדמני רב ספרא. ולא כפוסק עמו בחמילה על החטין: שאני נותן לך. כשער של עכשיו ונתנס לו: וחזר ולקמן ממנו כ"ד פלגים. דלחזיל גביה סלע שהמנה כ"ה סלעים והוא היה דמוק למעות ולא יכול להמתין ליום השוק: מוסרי.

ובדינינו אין מחזירין ממלוה ללוה אמר ליה אינהו בתורת זבני אתא ליריהו אלא כל שאילו בדניהן דקאמר רב ספרא מאי אתא לאשמועינן הכי אתא לאשמועינן כל שאילו בדניהן מוציאין מלוה למלוה בדניהן מחזירין ממלוה ללוה ומאי ניהו ברבית קצוצה וכדברי אלעזר כל שאילו בדניהן אין מוציאין בדניהן אין מחזירין (ב) רבית מוקדמת רבית מאוחרת: כיצד לקח הימנו חטים בדניר זהב הכור וכן השער וכו': וכי אין לו יין מאי הוי והתניא אין פוסקין על הפירות עד שיצא השער יצא השער פוסקין אף על פי שאין ליה יש ליה אמר רבה מתניתין בבא לחוב בדמיהן עסקין וכדתיא הרי שהיה נושה בחבירו מנה והלך ועמד על גורנו ואומר תן לי מעותי שאני רוצה ליקח בהם חטים אמר לו חטים יש לי שאני נותן לך צא ועשה עלי כשער של עכשיו ואני אעלה לך כל שנים עשר חדש אסור דלאו כאיסרו הבא לידו דמי א"ל אבוי אי דלא כאיסרו הבא לידו מאי איריא אין לו אפי' יש לו נמי אלא אמר אבוי מתנ' כדתני רב ספרא ברבית דבי רבי חייא דתני רב ספרא ברבית דבי ר' חייא יש דברים שהם מותרין ואסורין מנה הערמת רבית כיצד אמר ר' הלוינו מנה א"ל מנה אין לי חטין במנה יש לי שאני נותן לך נתן לו חטין במנה וחזר ולקחן הימנו בעשרים וארבע סלע מותר ואסור לעשות כן מפני הערמת רבית הכא נמי כגון דאמר הלוינו שלשים דינרים אמר ליה שלשים דינרים אין לי חטין בשלשים דינרים יש לי שאני נותן לך נתן לו חטין בשלשים דינרים וחזר ולקחם הימנו בדניר זהב אי אית ליה חמרא ללוה דיהיב ליה בשלשים דינר פירא הוא דקא שקיל מיניה ולית לן בה ואי לא כיון דלית ליה חמרא ודאי משקל זוזי מיניה מחזו ברבית אמר ליה רבא אי הכי תן לי חטין דמי חטין מבני ליה תני דמי חטין שאני (ט) מוכרין שמכרתים לך מבועיא ליה תני שמכרתים לך הרי חטין עשויות עלי בשלשי' דינרין מעיקרא נמי הכי אוקמונהו עילויה הכי קאמר ליה בדמי חטין שעשית עלי בשלשים דינר הרי לך אצלי בהן יין ויין אין לו והא בדניר זהב הכור וכן השער קמני ואי אלא אמר רבא יכי שכיבנא רבי אושעיא נפק לוותי דמחרצנא

ממנו עד שיתן לו החטין: שהרי לא העלה לו דמי החטין יותר מדמיהן בשכר המתנת המעות דאמר והאי הוא דלחזיל גביה: וחזר ולקמן ממנו בדניר וכו'. מתניתין כי קאמר לקח הימנו חטים קאי וכשכא לחובו אמר לו תן לי מעותי שאני לוקח כהן יין אמר לו הכי מעותין עלי שלשים דינרין יין ויין אין לו: ואי כוה ליה חמרא. וזו יהיב ליה מעיקרא ופירי שקיל מיניה ולא דמי לרבית. אכל משקל מיניה וזו אסור דדינר זהב וקא שקיל מיניה תלמן: הא בדניר זהב הכור וכן השער קמני. ואם כדברין שלקמן בדניר זהב היה השער שלשים והאי דלחזיל גביה דאי השער בדניר זהב היה העלם עליו שלשים דינר מעיקרא אוקמינהו ברבית בשביל המתנה: כי שכיבנא ר' אושעיא נפיק לווי. כשאתם ר' אושעיא יאל לקראתי: דמתרצנא

לקח הימנו חטין בדניר זהב הכור. רש"י פירש דמקח חטין הוא הימנו אע"פ שאין לו חטים כיון שנתן לו מעות ולא קאי אסור אלא אין וקניו רישא לרביתא דסיפא דין אסור אע"פ שזה מנה פוסקו הראשון של חטים דרך הלוואה וקשה לפירושו חלף שלרין למחוק הספרים לקמן (דף ע"ג.) בגמרא דגרס והא לקח קמני מאי לקח לקח בהלוואה כי לפי זה אמי שפיר לקח דקאי אחטים דשרו ועוד כיון דאסור לא קאי אלא אין מאי פריך בגמרא וכי אין לו יין מאי הוי והתני יאל השער פוסקין אע"פ שאין ליה יש ליה וכו' לא ידע דאסור לפסקו יין מתנת חוב ולא נתן לו או שום דמים ועוד מדמשי כ"ג לחוב דממס מכלל דמעיקרא סבר שהיה נותן לו דמים וכו' דלפריך מילא השער פוסקין לפרוך מרישא דשרי גבי חטים מיהו זה יש לתקן דהוה משני דאסור קאי גם ארישא או הוה מוקמינן רישא דשרי גבי לו חטין דוקא לך נראה דלחזו מרבית דאסור קאי אכולה מתני' וכי קמני כסיפא יין אין לו הוא הדין דגם חטין אין לו לך פריך בגמרא וכי אין לו יין וגם חטים מאי הוי ועיקר קושייתו מנה חטים דאסור כי אין לו אע"פ שנתן דינר זהב ומשני כ"ג לחוב דממס עכבר היה חייב לו דינר זהב ובשעת קניו אינו נותן לו כלום ומיד הוי ליה למפקד והא לקח קמני אלא דפריך ליה השתא עדיפא מינה וא"ת אמאי תני גבי יין אין לו כי נמי יש לו אסור ליתן שוה לו דינר הלא אפילו חטים הוה איסורא ליקח בלי דינר כיון שלא היה לו חטים כפסק הראשון וי"ל דנקט לאשמועינן דאף ברישא אין לו חטים ואסור:

והתנן אין פוסקין. אית דגרסי והתניא משום דלא גרסינן נמתניתין יאל השער פוסקין וכן לקמן (דף ע"ג:) אית ספרים דגרסי אלא מתני' דאין פוסקין וכו' הא יאל השער פוסקין הכי משכחת לה כאלבאי וארבי ולספרים דגרסי הכא והתנן גרסי נמתני' יאל השער פוסקין ולא גרסי לקמן הא: אע"פ שאין זה י"ז. דאע"ג דלא משך חטין אין זה רבית כיון שאם היה בל מוכר לחזור הוה קאי נמי שפרע ולכן חשיבי כמתקרו כרשות לוקח: הרי' שנושה בו ועמד על גורנו. [ב] מימה והלא מעות קונות הכא אפילו מדרבנן דמילתא דלא שכיח היא כדלמיתין כהואכ (ועל דף מ"ו:) גבי החליף דמי שור כפרה וי"ל דהכא מייירי שלא פטרו קאמר לקח הימנו חטים במלוה קאי וכשכא לחובו אמר לו תן לי מעותי שאני לוקח כהן יין אמר לו הכי מעותין עלי שלשים דינרין יין ויין אין לו: ואי כוה ליה חמרא. וזו יהיב ליה מעיקרא ופירי שקיל מיניה ולא דמי לרבית. אכל משקל מיניה וזו אסור דדינר זהב וקא שקיל מיניה תלמן: הא בדניר זהב הכור וכן השער קמני. ואם כדברין שלקמן בדניר זהב היה השער שלשים והאי דלחזיל גביה דאי השער בדניר זהב היה העלם עליו שלשים דינר מעיקרא אוקמינהו ברבית בשביל המתנה: כי שכיבנא ר' אושעיא נפיק לווי. כשאתם ר' אושעיא יאל לקראתי: דמתרצנא